

МЕДИЦИНА

Жарымклограммыкъ сабийлени окъуна сау къалдырыргъа къолубуздан келеди

«КъМР-ни Башчысына соруу бер» деген телеберуно кезуюнде сёз аналыкны бла сабийлик юсюнден да баръанды. Арсен Каноков сабийле тургъан юйеде медицина жумушла бла жалчтыну игилендируу жаны бла не мадарла этилгенлерини юсюнден айтханды. «Аушерликле менден бир жыл алгъа болгъан проблемалардан буюрлокъде къутула барыбиз деп, таукел айттыргъа болукъма. Сёз ючюн, Перинатальни арада шёндю аурурукълары бек аз болгъан къызанакъларга башкы сау къалырга этерге онгла барды. Былтыр мында 20 иундугу болгъан реанимация бёлюм ачылганды. Ары заманлардан алгъа неча бир къыяуны бла туугъан балачкъла салынады. Ол ишлен башлагъанлы врачла 415 жакъчыкъга бла къызчыкъга бакъызганды», деп чертгенди КъМР-ни Башчысы.

Республикалы клиника больницада да кеп болмай туугъан балачкъларга багъычу реанимация, терапия, анестезиология бёлюмле къуралганды. Аланы хар биринде да реанимация бригады барды. Неонаталь хирургияны да бёлюм ачылганды (6 иундугу къыз). Къызанакъларга болушукъ этюно стандартлары да тохташдырылганды. Перинатальни араны (250 иундугу къыз) къурулушу юсю-

нден айтханды, ол «Юг Россия федеральни целевой программа» къошулганды эмда 2011 жылда окъуна ишленни башланганды. Ол бийик технологияны хайырлануу бла багъычу эм диалектика салчуу, профиллактацияны да тиийлиси кырагъан медицина учреждение болушукъ. Саулукъ сакълау эм курорты министр Ирма Шөтова уа «Аналарга бла сабийлик медицина болушукъну игилендируно

юсюнден» 2013-2015 жылларга жарашдырылгъан федеральни программага кёре Бахсан, Прохладныи шахарлада больница ланы сабийле туууу бёлюмлерине, Терекде, Наръкъалада, Майскийде район больница лагъа тынгылы ремонт этерге, Прохладныи шахар округда больницаны сабийле багъычу бёлюмон, Психоневрология диспансерини жагъауны артыра белгиленди, деп къошханды.

Андан сора, СПИД-ге къыажу кереш жаны бла араны бла инфекция больницагъа, Республикалы сабий клиникагъа кезуу жетеркиди. Ол ишле тамамлан салы, саусузалгъа хар жаны бла да та онгла къуалкъында, медицина болушукъну чакъстоу да ёсеркиди.

КъМР-ни Башчысы бла Правительство пресс-службасы

Бюджет сферада ишлегенлени бир къауумуну хакъларын кёторуно мадарларны юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Россий Федерацияны Президентини «Къырал социальный политиканы жашауда бардыруу мадарларны юсюнден» 2012 жылда 7-чи майда чыгарылгъан 597-чи номерли, «2012-2017 жыллада Сабийлени сейирлерин къорулулу миллет стратегиясына юсюнден» 2012 жылда 1-чи июнда чыгарылгъан 781-чи номерли, «Ёксюз эм къарар адамлары болмай къалгъан сабийлени къорулуу жаны бла къырал политиканы жашауда бардыруу бир-бир мадарларны юсюнден» 2012 жылда 28-чи декабрде чыгарылгъан 1688-чи номерли указларны тоуттуру, ол санда бюджет сферада ишлегенлени хакъларын кёторуу мурадта бегим этеме:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Правительство, къошакъ билим беруде ишлеген педагог ла, билим беруу эм медицина организацияла, ёксюз эмда къарар адамлары болмай къалгъан сабийлени социальный жумушла бла жалчтынуу организациялада ишлеген педагогга; культура учрежденилада ишлеген, врачла, социальный сферада ишлеген, ол санда медицина организациялада социальный жаны бла ишлеген, алаша медицина персонал (медицина жумушлары тамамлау къызматкерлери), орта медицина (фармацевт) персонал (медицина жумушлары тамамлау къызматкерлери), орта медицина (фармацевт) персонал (медицина жумушлары тамамлау къызматкерлери) бла ишлеген (бийик медицина (фармацевт) неча башха бийик билимлери болгъанлы).

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительство школгъа дери билим беруу учрежденилада ишлеген педагоглары орталык иш хакъларын Къабарты-Малкъар Республикада битуюну билим берууно сфера-сында орталык иш хакъны ёлчмени жетдирге керекди. 2. Борчул халда медицина страхованыны Къабарты-Малкъар Республикада территориялы фондду Къабарты-Малкъар Республиканы Саулукъ сакълау эм курорты министерствоу бла бирге борчул халда медицина фондуну ахчасына, алай а граждандыгъа жакъсы медицина болушукъ этюно юсюнден территориялы программада, тохташдырылгъан багъадан тышын чакъый, саулык сакълау къырал бюджет учреждениларнында ишлегенлени бир къауумуну иш хакъларын индиктив кёрюмдоголе жетдирге тиийлициди. Ол къауумгъа была киреде: врачла, алаша медицина персонал (медицина жумушлары тамамлау къызматкерлери), орта медицина (фармацевт) персонал (медицина жумушлары тамамлау къызматкерлери), орта медицина (фармацевт) персонал (медицина жумушлары тамамлау къызматкерлери) бла ишлеген (бийик медицина (фармацевт) неча башха бийик билимлери болгъанлы).

3. Жер-жерли самоуправляенины оргналары 2013 жылда къошакъ билим берген муниципальный учрежденилада ишлеген педагоглары эмда культураны муниципальный учреждениларнында ишлегенлени орталык хакъларын индиктив кёрюмдоголе жетдирге тиийлициди.

4. Бу Указ анга къол салынган юнден башлап куючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы А.КАНОКОВ

Нальчик шахар, 2013 жылда 11-чи июнда, №86-УГ

Тюбешуу

Къыйын операцияланы кесибизде этерге онг барды

КъМР-ни Башчысы Арсен Каноков озгъан бараз кюн Правительствою юйюнде республикалы больница ланы баш врачлары бла тюбешип, алаша Медицина ишчини куюно бла алгъышлаганды

Жыйылуу ала, Арсен Каноков халкъны саулуугун сакълау къырал магъаланы иш болгъан чертгенди. Ол алгъаркъалада «Республиканы Башчысына соруу бер» деген телепрограмма бардырылганды да эсертеди. «Биз анда медицинаны модернизацясыны юсюнден сёвлешген эдик, врачлары, республикада кашагъанлыны да соорударны жуунала бергенбиз. Сёзюсю, бу бёлюм власте оргналары баш жуушларында бирге ишле. Алай бу сферада кемчиликле да аз тоююлдю, аны юсюнден мени сайтма таргышула кеп келеди», - дегенди ол.

Арсен Каноков оюм этенича, саулык сакълау игилени кезууге хазырлау жаны бла республика болушукъ керекди. «Аны черклеринде 2020 жылгъа дери кеп жумушла тамамлау къызматкерлери бегилениди. Битеу да бирге про-

граммага 118 миллиард сом къоратылганды. «Бизни муратларыбыз толсалса, республикада медицина иги да толенрикери», - дегенди ол. Саулукъ сакълауно модернизацясыны черклеринде, жагъа медицина учрежденила ишленрикери да белгиленди Каноков. Битеу да бирге ала 26 болушукдула. Аны бла бирге шёндюго излемлеге тиийлиш оборудование да келтирилликди. «Жан тамарлары ауруу салгъа бакътын араны, Анзорейде жагъа больницаны битдирге мурадта бегилениди. Дагъыда Нальчикде Перинатальни арагъа, онкология диспансерге жагъа мекяма ишлетуно Сёвер-Кавказ федеральни округда чакъты суу стратегиясына къошаргъа керешибиз», - дегенди.

Ярмарка Студентлеге - ишчи жерле

Къабарты-Малкъарны Х.М. Бербеков аты къырал университетинде студентлеге бла выпускниклеге деп вакансиялары ярмаркасы бардырылганды. Анга КъМР-ни Правительствою эмда сатуу-алуу министрствоу, «Тереклама», «Гидроматлугур», «Севкавентен-Д» предпритиялары эм Нальчикни Бийик вольту аппаратура заводуну келечилери къатышханды. Билим беруу учрежденины бошаланганы инженер-химик, инженер-электроник, инженер-механик эмда инженер-строитель усталыкъла бла ишчи жерле керестолтениди анда. Кёпле бла ушалкъ да бардырылганды. Аланы зоопарк бла предпритияны башчылары ярмаркагъа келгенден къайсылары иш къолю болушукъларын алай белгиликериди.

ИТТИПАЛЫ АМИНА. КъМР-ни Промышленность эмда сатуу-алуу министрствоуно пресс-службасы.

Митинг «Эзде тутууну чырагъы»

КъМР-ни Билим беруу эм илму министрствоуно башламчылары бла Нальчикде 22-чи июнда «Емюрлюк отун» къатында эзде тутууну митинги болушукду. Ол Улуу Ата журт уруш башланганы 72 жыл тогъанына атапай бардырылды. Бу жумуш жаш тёлюно граждандар партия нметте юйретуге да баруулду. Митинг ортендикле сагъат орнатаргъа болушукъ этиликди. Саулукъ алып тергенде, бу ишлеге баш ийилген сом къоратылганды. Ызла бек кенгешде ресурсла бла жалчтынуу организацияланы башчылары да бу кезууге хазырлануу жаны бла не мадарла этгенлерин билдиргенди. Уналаны Кязим жыйылуугъа къатышханыны докладларны тынгылагъандан сора бу ишчи бардырууну халы бла ырыз болгъанын белгиленди. Алай аны бла бирге сейирлерин болган ведомстволар бла службаларны этилик мадарлары контролда тутаргъа эм хайырланганы ведомстволарга ючюн тёлеуени жыйылуугъа дайым кёз-къулак болушукъ чакъырганды.

Басмагъа УЛАШАЛЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

Байламчыкъла

Бирге ишлеуно жангы къаты

Къабарты-Малкъаргъа Дагъыстан Республиканы миллет политика жаны бла министр Алексий Гасанову башчылыгында делегация келгенди. Билим беруу, илму, басма, туризм жаны бла специалист эки куюно ичинде Къабарты-Малкъарда коллегалары бла тюбешип, байламчыкъла къурау жаны бла сёлешуле бардырганды.

Тюне уа къонакъла «Синдикат» къонакъ кюйде КъМР-ни Правительствою Председателин орунбасры Мухамед Кодзюков бла тюбешиле. «Бизни республиканы араларында шу ёлукъу байламчыкъла къуруну юсюнден биринчи келишим 1983 жылда окъуна къабыл этилген эди, - деп башлаганды жыйылууну. - Къабарты-Малкъар бла Дагъыстан спортта, жаш тёлё политикада, туризмде бирге ишлейли. Мындан ары да байламчыкъла жюрторге кереклиси баймады. Миллетле арал политиканы къурау жаны

ризм министрствоу Дагъыстан Республиканы Туризм жаны бла комитети бирге ишлеуно юсюнден келишимни къабыл кертгенди. Ол а бизни адамларыбыз Каспий тенгизге барыча, дагъыстанлы уа Эфруруу тийресине аслам келрича онгла къурау къошулукду.

Асламлы информация оргналы, жамает эм дин организациялары жаны бла министрствоу да сынауу жайыну биринчи атламы этгенди - ведомствону башчысы Мухадим Кумухов Алексий Гасановка къаллай иш тамаша хазырлау юсюнден отчёту бергенди.

Бу жолукулукъ къонакълыны эслеринде кёпге къалырга саугъала да бергенди. -Къабарты-Малкъарны юсюнден кытайлы.

Асият ПШИГШОВА. СМИ, жамает эм дин организациялары жаны бла министрствоуно пресс-службасы.

КЕНГЕШ

Къыш билмей тургъанлай жетерик туююлдю

Къабарты-Малкъарны Правительствою Председателин биринчи орунбасры Уналаны Кязимни башчылыгы бла кеп болмай регионун предпритиялары бла организацияларны ишлерин келир кюк артыкъ сёзюуге хазырлау жаны бла республикалы комиссияны кенгеш бардырылганды. Аны ишче теллоэнергетика комплексин предпритияларын эм суу бла жалчтынуу организацияланы башчылары да къатышханды, деп билдиргенди КъМР-ни Энергетика, жашау жумушлары министрствоуно тариф политика министрствоуно пресс-службасындан.

Жыйылууда, сагъынтылган кезууге хазырлануудан сора да, хайырлануучулгъа жиберилген энергетика ресурслары ючюн тёлеуле жыйыу жаны бла вопрогла да къаралганды. Республикалы энергетика, жашау журтла-коммунальни молк эмда тариф политика министр Кючменланы Тахир билдиргенге кёре, ЖКХ-

ны, саулукъ алып айтханды, онуну июнынга бу кезууге хазырлыгы 40 проценттен атапганды. Ол санда 1434 кеп фатарлы юйеде бла 161 болушукдула биттеу кемчиликле кетерилгенди. Эки жоюдан аслам километр жылуу барган сёлелерге, таза эм кюк суу бла жалчтынуу ыргъылыны халлары да игиге саналганды. Бу иш бегире да Черек, Май эм Урван районлада иги бардырылганын белгиленди ол. Этилик жумушлары тохташдырылган планы бла биттеу котельнялада орнатылган оборудованигъа, таза эм кюк суу бла жалчтынуу ыргъылыны эм электроник системалагъа къаралады, алада ремонт излегенлерине да мадар этилиди. Аны бла бирге ведомствоза бойсунган учрежденилада да кеп фатарлы юйеде жылуу жыйыу жаны бла вопрогла да къаралганды. Къолайлыклары осал болгъан граждандарга, Кючменланы Тахир айтханды кёре, «Къабарты-Малкъар Республикада 2012-2020

жылланы черклеринде энергияны алу эм энергетиканы фидальды алу эм кёторуно» деген энчи программа бла былайлы припорлары орнатаргъа болушукъ этиликди. Саулукъ алып тергенде, бу ишлеге баш ийилген сом къоратылганды. Ызла бек кенгешде ресурсла бла жалчтынуу организацияланы башчылары да бу кезууге хазырлануу жаны бла не мадарла этгенлерин билдиргенди. Уналаны Кязим жыйылуугъа къатышханыны докладларны тынгылагъандан сора бу ишчи бардырууну халы бла ырыз болгъанын белгиленди. Алай аны бла бирге сейирлерин болган ведомстволар бла службаларны этилик мадарлары контролда тутаргъа эм хайырланганы ведомстволарга ючюн тёлеуени жыйылуугъа дайым кёз-къулак болушукъ чакъырганды.

Семинар

Гитче бизнесни айнытугъа себеплик этерик бизнес-инкубатор

Зулукюкюке элде гитче эм орталык предпринимательство бла корешенлеге семинар бардырылганды. КъМР-ни Правительствою буйругу бла былай тюбешуле республиканы биттеу муниципалитеттеринде ёткенди. Аланы баш маганасы - къырал былайлы бизнес бла юрешенлеге къаллай болушукъ бергенини юсюнден билдирдию.

Бизнесни кытышханды. Къырал бла юрешти башларгъа сойгенлеге семинарны бардырылганы къыралдан бла муниципалитетден ала не толюу болушукъ кёрюрге болушукъларны ачыкъла бардырылганды. Эп молукде уружун предпринимательство эл молк министрствоу къаллай субсидияла бла биликлик этгенини да билдиргенди. Жыйылуугъа келген республиканы Гавартияла берген фонду Гавартияла берген фондуну, Халкъны иш бла жалчтынуу араны, «Россельхозбанкны», Сфербанкны эм районда гитче предпринимательствога себеплик этген фондуну келечилери къатышханды.

Жазылуу - 2013

Амалтабывъз гу, потчтагъы атлангъыгъыз

Ирметли жамает! Жазылуу кампания бошалагъа заман аз къалаганды. Сиз алыкъа миллет газетибизге жазыларгъа жетишмамай тура эсеиз, бир амалтабывъз гу, потчтагъы аплангъыгъыз.

Жазылууну алты айгъа бизеиз 403 сом 32 китекчи.

Жылыны энчи жарымында да сизни бла сау-есен табывърбиз деп ушангъыс. «Заман» газетини редколлегиясы.

Бизини индексбиз - 51532

<p>Абхазияда солургъа чакъыргандыла</p> <p>2 бет</p>	<p>Актёр, драматург, кесаматчы, асыл одам</p> <p>2 бет</p>	<p>TV-ны бла радиону программалары</p> <p>11-12 бетле</p>
--	--	---

Къыйын операцияялары кесибизде этерге онг барды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Светлана Ханакфиевна саклау модернизациясынын чеклеринде аллергия ауруулага бакътан араны эки корпусунда ремонт этилгени да эсерттени. «Бизни учрежденинде эсепте турган 80 миң адамны атларындын ырызлыгымы айтырык эдим. Энди саусула жарык палаталада турадыла, врачаны ишчи жерлери да ирилгенди», - дегенди ол. Быйыл Аллергоцентрге 40 жаш толугун эге салып, Светлана Ханакфиевна Арсен Канокону октябрда айда анга аталып бардырыллык илиму конференцияга чакырганды.

Кардиология араны баш врачы Нодар Шарданов а бийик технология операцияялары

республикада бардырыча къаллай онгла кыралгалылары ны ошондон айтханды. «Къан тамыра бла байламлы ауруулары болганыны бир къауумна операцияяны кесибизде этерна лицензия алырга хазырбыз. Бусагата да уа кесибизни оборудованиыбызда коронаграфия тинтиуге бардырырга онгубуз барды. Жуукъ заманда аритмиялары болганыла да этаплыккъы операция. Биринчи кезиуде федеральны клиникалары врачары келип, специалисттерибизни юйреткидиле», - дегенди ол.

Тюбешиде «Земский доктор» федеральны программаны юсюнден да барганды сёз. КъМР-ни саулык саклау министрИ Ирма Шетова билдиргенича, анга 136 жаш специалист кытышып, миллион сом къолу

болгандыла. Програмага республика да къошумчулык этеди - элде ишлерге келген жаш врачха республиканы атындан 100 миң сом бөлүөндө. «Аны хайырындан элдеде саулык

саклау учреждениялары специалисте бла жалчыталганын боз», - дегенди министр.

Медикини хакларыны вопрслары да кёлөрлөгөндиле. Нодар Шарданов билдиргенича, арт заманда аны иги да дэордиорге онг чыкганды. Сёз ючюн, кардиоцентреде ишлеген медэстраны айлыгы 12 миңге, враччыкы уа 23 миңге жеттениди.

Тюбешиге кытышхан премьер-министр Руслан Хасанов, сёзге къошула, врачаны айлыкларыны ёдворюону вопрслары аны контролонда болганын айтханды.

Ахырында Арсен Канокоч врачаны энта бир кере алгышылганды. Аланы меди-

цина бла байламлы проблеманы власть органныга белгиле этерге чакырганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Эл мюлк продукциябызны Саратовга сатарга оңулашкандыла

«Золотой колос» агроконцерни генеральны директору Арсен Утижев кёл болмай Саратов областыны Инвестиция политика министрствосуна чакыруу бла ол регионга барып келгенди. Концерни специалисти Хаваилова Зарина билдиргениче керэ, тюбешиге агропромышленность сферасында байланылгыла кыруу мурат бла бардырылганды.

Саратовка барган кезиуде Утижев регионну вице-губернатору Денис Фадеев бла эки инвестиция политика министрИ Роман Федосеев бла жуукъганды. Анда сёз областыда от бла сют жарашдыруучу комбинатлары, мал аш чыгарыучу предпритиялары, тууарла бакъгъан комплекси, селекциия-генетика арасы эм кой къанталык ёдворген фабрикасы болган агро-технопаркны кырууну аююдон барганды. Бу проекте этилерге керек инвестицияяны ёлчми, саулай алып айтханды, он миллиард сом чакъгы барды. Аны бардыры башкарга уа дагыда областыны правительствосу га-

рантияла бериге керекди. Тюбешиге кытышхандыла магъаналы проекти жашауда бардырырга сөйлөрери бол-

ганын энци белгилегендиле. Аны юсю бла байламлыкъланы кючлендириге кереклиси да чертилгенди. Дагыда агрокон-

церни продукцияны Саратов шахарда сатып башларга келишим этилгенди.

УТИЖЕВЛАНЫ Мурат.

Абхазияда солурга чакыргъандыла

Нальчикке Абхазия Республикасы делегациясы келгенди. Ол тюкюне Абхазия атыл майданда эсертмеге голле салганды. Къонакъла жыйырма жыл мындан алгъа барган грузин-абхаз урушда жоюлган жерлешлерибизни эсгерип, бир минут шеш оюенгелиди. Майданда алгъа КъМР-ни асламы информация органылары, жаммаут эм дин организацияяны жаны бла министрИ орунбасары Вячеслав Минин, министрствону бөлүөмоню къуллукчуусу Аллопанов Асхат тюбөгөндиле.

«Бизни делегацияны къауумун адамдан кыралганды. Аны санында генералла, Абхазияда урушун жигитлери да бардыла, дегенди бу къошуу кыралны парламенти кыркууусулукъ жаны бла комитетни председатели, Абхазияны жигити Фазлыбей Ахмаидов. «Бизни бери республикабызны Башчысы Александр Анкаев жибергенди. Аны бургуугу бла бизни эркинлигибизни кыруулай жан бергилени юйлерине барлыккъыбыз, аланы жашуу болмуларына кыралыккъыбыз. Бек башы уа, урушда кытышханды, аланы жуукълары, сабылерины бизде солурга чакырыбыз. Аны бла бирге, хорламны жыйырма жылгынын белгилеге бизни кытыштыгыда болууларына да сюебиз. Урушун кезиунде Къабаргы-

Малкхардан, Чеченден, Адыгейден, Север Остия-Аланиндан, Къарачай-Черкесден, Ставрополь крайдан да бизге кёлпе белгилешкенди. Биз аланы этген жигитликлерины бир заманда да унутрукъ тюйюлбоз. Къазурут барган бир жылы ичнде 268 дёворлөц жоюлганды, анда 59-сөз сизни жерлешлери келтиргиде. Бери уа биз биринчи керэ келгилейди. Быллай тюбешулерибиз эки да республиканы арларында шукълук байлам-

лыкъланы кючлейдиле. Дагыда бизни делегация Север Остия-Аланингъа, Адыгейге да барганды. Аалада да бизни эркинлигибиз ючюн жан берген жашыны жуукъларыла бла тюбөшгениди. Нальчикден а Къарачай-Черкеске кетерикбиз. Биз жигит жашыны ёдворген аналагъа, аталгъа баш урабыз. Абхазия ючюн аны келерины жанлары, кылараны аймагандыла. Биз аланы бир заманда да унутрукъ тюйюлбоз, дегенди къоноаъ. Улуу болмаган митингде

дагыда Зураб Адлейба, Лила Чаматау, башкала да өлөшкөндиле. Ала жыйырма жыл мындан алгъа болган урушда бизни жерлешлерибиз этен кишилики эгте тюшюргөндиле. Ол кон делегацияны къауум, Абхазияны Жигити Султан Сохналиевни юйюне ючюн, аны кой бийчеси бла да тюбөшгениди. ХОЛЛАЛАНЫ Марзият. СУРАТЛА: митингте кытышхандыны къауум. Суратны автор алганды.

Эсе тутуу

Мамеланы Ибрагимни Малкхар кырал драма театрга салган къыйынын ёнчелер айтхан болмаганыча къыйыны. Актёр, драматург, поэт, тамсилди, театрыны тарыхчысы – была бары да аны юсюндедиле. Мени оюумна керэ, Мамме улуны бизге къоноп кеткен хазнасына алыкъа да тийишли багъа бичилмегенди. Ол кеси «мен» деп бир заманда да кёкюрөк къангына урмаганы себелли, улуу фахмусуна да къарамди, аумада кыалып калганды. Анга жалаанда «КъМАССР»-ни сыйлы артисти» деген ат аталып кыалганы да башында айта келген шартлагъа келишеди.

Актёр, драматург, кесаматчы, асыл адам

Жашны искусствога жолу 1939 жылда башланганды. Ол колхоз-совхоз театрыда сынаганды кесин биринчи керэ, Тренёвну «Любовь Яровая» деген пьесасында комизер Кашкирди сындыган кырат. Бизге оюну юсюнден Кулийланы Къайсынын статьясы жеттениди да, автор анда Ибрагимни фахмуусун энци чертеди. Андан ары хар анга ышанылган ролюну актёр тынгыла аныктаганына бла белгиле эди.

Мамме улу орус школуна келечилеринден окугъаны себелли аланы дерслерин унутмаганды. Ролюну хар торло жанындан да тинтип, аны ахшы, эриши кылыкъларын да керэ келтирге билгенди. Аскерини, офицерни, алимни, элпи, таулу бай кишини, акъсюекини, музыканы, дин ахлууну да ойнаганды, беланы барына да жеттениди аны фахмуусу. Ала бир бирге да ушакъмаганды.

Боташланы Исаны «Таулада танг жарыйды» (1958 жыл) деген драмасында комизер Сирунову бла жашы урушда жоюлган кырат Дауутуну сыфатларын кырагъан эди Ибрагим. Актёрну он ишчи ючюн аталган эди анга биринчи эм ахыр керэ сыйлы ат. Режиссёр Г. В. Моисеев: «Мен малкхар театр жанындан тууарына Мамме улуны Дауутуну бла Кючмезланы Шарибни Кашкирдини кергенинде ийнанганма», - деркиди.

Бу фахмулу, чынтты интеллигент, ишин терен билген устага тюбөгөни Ибрагимни насыбы эди. Ол кеси, башкала айтханыга керэ да, магы асоворле, немисчилеге кыраллары келмей, арха кетип барганылар, офицерле хар заманда борчларыны тынгыла тутурмаганылары...

Драматургу бир драмасы Бертулинде боташлады. «Эшиклини аны Уруш башталганды» деген сёзге бла. Бу пьесасы авторну ол ауур жыллада жолу киргенди. «Эшиклини ачыгызы» деген (пьесаны аты да алайды), Хорламны белгисине бурлугъан сөзлени таулу солдат актёр Мамеланы Ибрагим Совет Союзун маршаллы Г. К. Жуковну кесини агуудан аштитенди. Ол маршалны сакъланган энци къауумга киргенди. Ишчиле Улуу Ата журт урушда хорланган пакты къол салганыларда, Ибрагим эшиклини сакъланганды. Жуков да андан чыгып келе айтханды төрт жылын бичуе совет халкы сакъланган, терминде сөзлени.

Бир жол Ибрагим манга ары дери басмаганыманга, экинич китабынан кирген бир къауум пьесасын келтирди да, оюмуун айт, дейди. Малкхар драматургияны классигине кесамат этген тынч туйюл эди. Алай ол менден не заманда да, тоз сёзю сакъланганы себелли, илму жаны бла тинтирге кюришп, ушакълары бардырыбыз. «Эшиклини ачыгызы» деген пьесаны, кырал торленип, аскерде болган кемчилликлени юсюриден эркин айтгыра онг болгандан сораны жазганды, огуоо эрттендени тынчык бермегенди ол санга ?» - деп сорамда Драматург аны эрте жазганын, алай басмаламай турганын айтты. Мен билгенден, Мамме улу дагыда бардыла чыкмаганды драматург. Аладан бири Илпичин аты тышлары юсюндеди.

«Аны уа нек къошмаганыс? деп сорганымда, ол былай жууалганды эди. Ол пьесаны кесим оюйген чекте жетдирамалыманга да, басмалар ырысыбы барды. 2007 жылдан бери бу организация 268 займы бла 24,4 миллион сом кошпашканды. Кредит кооперативден а предпринимательде 20 миллион сом алгандыла. Районда гитче эм орталык предпринимательствогъа себеллик этен инфраструктура объектины кыруу мурат бла бытыр предпринимательствогъа себеллик отулары болган бизнес-инкубатору проекти жарашдырылган эди. Аны кыруулушу уа былай

сызынган чыгармалары киргенди. Экинчиге уа - бусагатагы дери салынаманды. Аалада драматург асламында уруш жыллага бла кёчюночлюкко жашуу турмушун барганды эми. Киши жеринде къазуутдан кытайтын офицерлени, сыйлары кермей, комеданта алгъа артыккълык этерге кюришгенири, сабыиле да ала бла келериче «уруш бардыргъанлары», биллими жашыла, къыла халклары ючюн къол ларындан келгени аймагъанларыны керёбиз алада. Ары дери бизни драматургияда болмаган темага да тюбөбиз аны пьесаларында: урушун бирини айларында совет аскерле, немисчилеге кыраллары келмей, арха кетип барганылар, офицерле хар заманда борчларыны тынгыла тутурмаганылары...

Гъа басынмаганыма... «Театрыны тарыхчысы» деп энци билими болганга театрды. Алай Мамме улу бизге малкхар театрыны тарыхчы, актёрларыны юсюнде алай бир статья кыюгъанды, ала биз билмеген беттини ачадыла. Бу жаны бла бек улуу иши уа, сёзюс, «Малкхар театр» деген китабыды. Ол, анда кеси кёзо бла керген, кытышхан биринчи оюндан башлап, 1930 жылганы ахыранда дери жазганды театрыны тарыхын. Анга илму кёз бла къарасакъ, кемчилликте табарга болуккъубуз. Алай ол оюмдан узакъбыз. Автор ары бу искусствода болган жетишпегендик, хар тёлкюно оюндон оюмларыны, бир талып сатыларыны, чамларыны да сыйдырганды. Аны ахыр беттеринде «Хроника» уа кимге да улуу болушукъубу. Анда Ибрагим хар салынган спектаклини авторун, атын, малкхар тиге ким кёлөрктен, режиссёрун, жылын да жазып кыюгъанды. Ол тарыхчы болмай, кимди да сора?

Мамме улу бир жол манга: «Бизде театрда Къудайланы Ахмат шилтегенди, бир да болмаганыча фахмуул актёр. Аны юсюнден дегенди ары дери Ибрагимден, башаладан да кёл эшиткен эдим, алай ол манга болгон да узакъ, сорабиде келтирди. Ол аны ишчи колго алыган ким да терен тинтиуге бардырырга кереклиси себелли, анга басынмаганымы айтп: «Кесин жазган а Ахматы юсюндеди. Аны сөзлени бир адам шилтегенди, бир да болмаганыча шукёла болуп да турганысы», деп кёлөндириме. Ибрагим жазды. Алай ырызаман анга Къудайланы жашларыны актёр, адам шартларында да бизге къоно келтенине. Мен билгенден, анга заманда огуу Ахматы чыгармачылыгына аталган статья. Мамме улу ары очеркини, эсгерююно да мағаналары театр искусствобууну тарыхында алай улулу.

Башанда сызынган Ибрагим энци къауумга киргенин, башха жолларына да ол кеси артыда «Жашууну чаркы» деген эсгерююнде жазганды. Ары дери да билдиргенди, аны оюунун, ёктөленирич шартны, алай аны оюндон хазна айтылганды. Бардыла алай адамла, аланы хар этелеринде да болурга кереклиси манга къаралганды. Ибрагим кёл оиптирл катарлашканы тетрада ишлеген жылларында. Хар заманда да не соорумула да жууап бериге хазыр эди. Совет идеологияда кёл терн иште тюбөтени бла ырызды салганды, аны себелли коммунист партияга кирмегенди да айтхан эди бир жол. Аны себелли эди ол кылар къыйынына, ишине, китпаларына тийишли багъа берилмегенди. Алайгынын да жашырмаганды да, аны оюунун жолундан талгъаны уа поэте санамалыбыз. Мамеланы Ибрагимна адам, актёр, инсан, жарсуугъа, кёл тумайды. Биз да унутмайбыз аны ролярларыны, чамларыны, пьесаларына да.

САРАКЪУЛАНЫ Асият.

Гитче бизнесни айналыгыга себеллик этерик бизнес-инкубатор

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Къабаргы-Малкхарны Экономиканы айналыу министрствосундан билдиргенлерине керэ, районда кю кредит кооператив ишлейди. Аны бла бирге федеральны эм республикалыкъ фонд жеткенден 6,4 миллион сом жиберилли, анда гитче предпринимательствогъа себеллик этген фонд да кыралганды. Бююнкюлке аны бохчасында он миллион сомга жуукъ

ырысыбы барды. 2007 жылдан бери бу организация 268 займы бла 24,4 миллион сом кошпашканды. Кредит кооперативден а предпринимательде 20 миллион сом алгандыла. Районда гитче эм орталык предпринимательствогъа себеллик этен инфраструктура объектины кыруу мурат бла бытыр предпринимательствогъа себеллик отулары болган бизнес-инкубатору проекти жарашдырылган эди. Аны кыруулушу уа былай

январьда башланганды. Анга федеральны бюджеттен 51 миллион сом кошпашканды – 5 эм муниципалитетден оюн миллион сом жиберилгенди. Объект хайырланарга келир жылы биринчи кварталында берилдикди. Ал тертуелге керэ, анда 145 жаңы гитче предпритие кыралыккъы эм 490 адам иш бла жалчылыкълды.

Басмага МУРАТЛАНЫ М. хазырлаганды.

Театр «Фатумда» жангы оюнла

Театр коллективле, жай айлада солурга кетип, сезонуны жангы оюн бла жабаргыя этиндедиле. Ол адетини Мухамдин Наговыни «Фатум» театры да бозмайды.

22-чи июньда Э. С. Шмиттин «Оскар и Розовая вода» деген драмасын кергизторюкю. «Фатум» репертуарына бирюкюл чыгармала къошмаганы бла белгилди. Бу эки жангы оюну да къырагъан жаны гитче предпритие кыралыккъы эм 490 адам иш бла жалчылыкълды.

Соруулары болганына бла телефонына бла өлөшеници: 40-70-13; (960) 431-95-92